

12.1.2009

VUOKRATYÖ JA PAIKALLISET SOPIMUKSET

Tämä muistio on laadittu työryhmässä, jonka jäseninä ovat olleet Markus Äimälä (pj.) EK:sta, Anu-Tuija Lehto ja Nikolas Elomaa SAK:sta, Heli Ahokas STTK:sta, Maria Löfgren AKAVA:sta, Merru Tuliara HPL:sta ja Tarja Tuominen KT:sta. Työryhmän sihteerinä on toiminut Katja Leppänen EK:sta.

Muistio perustuu vuokratyötä selvittäneen työryhmän mietintöön (työministeriö, marraskuu 2007), jossa esitettiin tehtäväksi juridinen selvitys työehtosopimukseen perustuvien paikallisesti tehtävien sopimusten soveltamisesta vuokratyöntekijöihin.

1. PAIKALLISEN SOPIMUKSEN KÄSITE

Tässä muistiossa ymmärretään paikallisilla sopimuksilla työehtosopimukseen perustuvia paikallisia sopimuksia. Muistiossa ei käsitellä lakiin perustuvia tai muita paikallisesti tehtäviä sopimuksia.

Muistiossa käydään läpi tilanteita, joissa oikeus paikalliseen sopimukseen perustuu nimenomaan työehtosopimukseen. Esimerkiksi tilanteita, joissa työehtosopimuksessa toistetaan lakiin sisältyvä mahdollisuus sopia asiasta toisin työntekijöiden ja työnantajan välillä, ei muistiossa käsitellä.

Muistiossa ymmärretään paikallisilla sopimuksilla vain sopimuksia, jotka tulevat työehtosopimuksen osaksi.

2. PAIKALLISIA SOPIMUKSIA KOSKEVASTA SÄÄNTELYSTÄ

Työsopimuslain (55/2001, TSL) 2 luvussa säädetään työnantajan velvollisuuksista. Luvun 7 §:ssä säädetään työehtosopimusten yleissovutuvuudesta.

”Työnantajan on noudatettava vähintään valtakunnallisen, asianomaisella alalla edustavan työehtosopimuksen (yleissitova työehtosopimus) määräyksiä niistä työsuhteen ehdoista ja työoloista, jotka koskevat työntekijän tekemää tai siihen lähinnä rinnastettavaa työtä.

(...)

Työnantaja, joka on työehtosopimuslain (436/1946) nojalla velvollinen noudattamaan työehtosopimusta, jonka toisena sopijapuolena on valtakunnallinen työntekijöiden yhdistys, saa 1 momentissa säädetyistä poiketen soveltaa tämän työehtosopimuksen määräyksiä.”

12.1.2009

Luvun 9 §:ssä säädetään vuokrattujen työntekijöiden työsuhteissa sovellettavasta työehtosopimuksesta.

”Jos työnantaja on vuokrannut työntekijänsä toisen työnantajan (käyttäjäyritys) työhön eikä työntekijänsä vuokrannut työnantaja ole sidottu 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuun työehtosopimukseen eikä velvollinen noudattamaan työsuhteissaan yleissitovaa työehtosopimusta, on vuokratun työntekijän työsuhteessa sovellettava vähintään käyttäjäyritystä sitovan 7 §:n 3 momentissa tarkoitettun tai yleissitovan työehtosopimuksen määräyksiä.”

Työsopimuslain 13 luvun 7 §:ssä säädetään niistä työsopimuslain säännöksistä, joista voidaan poiketa valtakunnallisten työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen välisillä työehtosopimuksilla. Työehtosopimuskelpoisuus, osapuolet ja sopimuskompetenssi määräytyvät työehtosopimuslain (436/1946) mukaan.

Työsopimuslain 13 luvun 8 §:ssä säädetään yleissitovaa työehtosopimusta noudattavan järjestäytymättömän työnantajan oikeudesta soveltaa 7 §:n perusteella tehtyjä työehtosopimuksen määräyksiä.

”Työnantaja, jonka on noudatettava 2 luvun 7 §:ssä tarkoitettua yleissitovaa työehtosopimusta, saa noudattaa tämän työehtosopimuksen soveltamisalalla myös sen tämän luvun 7 §:ssä tarkoitettuja määräyksiä, jos niiden soveltaminen ei edellytä paikallista sopimista.(...)”

Työsopimuslain 13 luvun 8 §:ssä on siten säädetty, että yleissitovaa työehtosopimusta noudattava työnantaja ei saa soveltaa niitä työehtosopimusmääräyksiä, jotka edellyttävät paikallista sopimista. Tätä on perusteltu lain esitöissä (HE 157/2000) muun muassa sillä, että yleissitovalla työehtosopimuksella ei voida turvata sellaista paikallista neuvottelu- ja sopimistasapainoa kuin normaalisisitovalla työehtosopimuksella. Järjestäytymättömän työnantajan työntekijöillä ei myöskään ole mahdollisen erimielisyyden syntyessä käytettävissään työehtosopimuksen mukaista neuvottelujärjestystä.

Työsopimuslain 13 luvun 8 §:ää vastaava säännös on työaikalaisissa (605/1996, 40 a §) ja vuosilomalaissa (162/2005, 31 §).

3. VUOKRAYRITYKSEN OMAAN TYÖEHTOSOPIMUKSEEN PERUSTUVAT PAIKALLISET SOPIMUKSET

Vuokrayrityksen oikeus tehdä paikallisia sopimuksia, jotka perustuvat vuokrayrityksen omaan, joko normaalisisitovaan tai yleissitovaan

12.1.2009

työehtosopimukseen, on samanlainen kuin muillakin yrityksillä. Vuokrayritys voi siten aina tehdä paikallisen sopimuksen vuokrayrityksen omaan normaalisitovaan, joko yritys- tai alakohtaiseen työehtosopimukseensa perustuen. Sen sijaan, jos vuokrayritys on sidottu yleissitovaan työehtosopimukseen, se ei voi tehdä tähän perustuvia paikallisia sopimuksia (ks. edellä TSL 13:8 § ym.).

Se, että vuokrayritys tekee paikallisen sopimuksen omaan normaalisitovaan työehtosopimukseensa perustuen, voi aiheuttaa joissakin tilanteissa käytännön ongelmia. Näin erityisesti, jos myös käyttäjäyrityksessä on tehty paikallinen sopimus samasta asiasta (esim. työaikajärjestelyt) ja sopimusten sisällöt poikkeavat toisistaan. Vastavanlaisia kollisiotilanteita voi kuitenkin syntyä muissakin sellaisissa tilanteissa, joissa samalla työpaikalla sovelletaan useita eri työehtosopimuksia. Kyseessä ei siten ole erityisesti vuokratyöhön tai paikallisiin sopimuksiin liittyvä ongelma, ja tilanteisiin sovelletaan yleisiä ratkaisusääntöjä.

4. KÄYTTÄJÄYRITYKSEN TYÖEHTOSOPIMUKSEEN PERUSTUVAT PAIKALLISET SOPIMUKSET

Työsopimuslaissa tai sen perusteluissa ei ole nimenomaisesti käsitelty TSL 2:9 §:n suhdetta käyttäjäyrityksen työehtosopimukseen perustuviin paikallisiin sopimuksiin.

TSL 13:8 §:n tarkoitus ja käytännön näkökohdat huomioon ottaen TSL 2:9 §:ää on perusteltua tulkita siten, että silloin, kun vuokrayrityksen on noudatettava käyttäjäyrityksen normaalisitovaa, joko alatai yrityskohtaista työehtosopimusta, sen tulee noudattaa myös tämän sopimuksen perusteella tehtyjä paikallisia sopimuksia (noudattamisvelvollisuus). Jos käyttäjäyrityksessä tehty paikallinen sopimus kuitenkin heikentää työntekijän etuja, vuokrayrityksellä ei ole velvollisuutta noudattaa sopimusta, mutta yritys voi noudattaa sitä vuokratyöntekijän kanssa sovitun työsopimuksen rajoissa (noudattamisoi-keus).

Käyttäjäyrityksessä tehtyjen paikallisten sopimusten noudattamisvelvollisuus voi aiheuttaa joissakin tilanteissa ongelmia. Esimerkiksi ns. paikallisia palkkaeriä jaettaessa tulee ratkaistavaksi kysymys siitä, keiden työntekijöiden kesken palkkaerä jaetaan. Ratkaisuvaihtoehto ja palkkaerän jakamiselle on useita, kuten:

- erä jaetaan niiden vuokrayrityksen työntekijöiden kesken, joihin sovelletaan kyseistä työehtosopimusta ja jotka työskentelevät samassa käyttäjäyrityksessä

12.1.2009

- erä jaetaan niiden vuokrayrityksen työntekijöiden kesken, joihin sovelletaan kyseistä työehtosopimusta riippumatta siitä, työskentelevätkö nämä samassa tai eri käyttäjäyrityksissä
- erää ei jaeta minkään ryhmän kesken, vaan jokaiselle työntekijälle maksetaan sama kyseiseen työehtosopimukseen perustuva prosentuaalinen korotus.

Muutokset käyttäjäyrityksen paikallisissa sopimuksissa voivat aiheuttaa ristiriitoja vuokratyöntekijän työ sopimuksen kanssa. Tällaisten muutosten vaikutukset vuokratyötä koskeviin sopimussuhteisiin ratkaistaan yleisten työ- ja sopimusoikeudellisten periaatteiden perusteella.

Jos paikallisen sopimuksen soveltamisessa syntyy vuokrayrityksessä erimielisyyttä, paikallisissa erimielisyysneuvotteluissa voi olla mukana vuokrayrityksen mahdollisen oman luottamusmiehen lisäksi käyttäjäyrityksen luottamusmies. Ns. tilaajavastuulain (1233/2006) mukaan vuokrayrityksen on annettava käyttäjäyrityksen henkilöstön edustajalle vuokratyöntekijän ja vuokrayrityksen välisen erimielisyyden selvittämiseksi tarpeelliset tiedot, jos vuokratyöntekijä valtuuttaa henkilöstön edustajan tähän. Viime kädessä työehtosopimuksen solmineet liitot voivat viedä erimielisyyden ratkaistavaksi työtuomioistuimeen.

Työsopimuslaista ei löydy suoraa vastausta sille, voiko käyttäjäyrityksen lisäksi myös vuokrayritys tehdä paikallisen sopimuksen käyttäjäyrityksen normaalisitovaan työehtosopimukseen perustuen. Työehtosopimuksen osaksi tulevan paikallisen sopimuksen tekeminen ja sopimukseen liittyminen määräytyvät työehtosopimuslain mukaan. Käytännössä vuokrayritykset eivät ole tehneet paikallisia sopimuksia käyttäjäyrityksen normaalisitovaan työehtosopimukseen perustuen.

Käyttäjäyrityksen ollessa sidottu työehtosopimukseen yleissitovuu den nojalla, sen paremmin käyttäjäyritys kuin vuokrayrityskään eivät voi tehdä käyttäjäyrityksen työehtosopimukseen perustuvia paikallisia sopimuksia (ks. edellä TSL 13:8 § ym.).